

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

JOURNAL OF MAMUN SCIENCE

Volume 4, Issue 4 **2026**

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

«MAMUN SCIENCE» JURNALI

4 JILD, 5 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»
ТОМ 4, НОМЕР 5

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»
VOLUME 4, ISSUE 5

ТОШКЕНТ-2026

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «МА'МUN SCIENCE» | JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

№5 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0000-2026-5>

Бош мухаррир: | Главный редактор:
Chief Editor:

Matyakubov Umidjon Raximovich
(i.f.d., prof.)

Бош мухаррир ўринбосари: | Заместитель
главного редактора: | Deputy Chief Editor:

Xudonazarov Egambergan Madrahimovich
(PhD., dots.)

TAHRIRIY MASLAHAT KENGASHI | EDITORIAL BOARD | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

FILOLOGIYA FANLARI

O'rozboyev Abdulla Durdibayevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Axmedov Oybek Saporboyevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Galiyeva Margarita Rafaelovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Nasrullayeva Nafisa Zafarovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Samarqand davlat chet tillari instituti

Cho'ponov Otanazar Otojovich

Filologiya fanlari doktori (DSc)

Urganch davlat universiteti

Yakubova Matluba Tajibayevna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Matnazarov Javlanbek Kabulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

TARIX FANLARI

Anatoliy Sagdullayevich Sagdullayev

Tarix fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi Fanlar

akademiyasining haqiqiy a'zosi

Ashirov Adhamjon Azimbayevich

Tarix fanlari doktori, professor,

O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasi Tarix instituti.

Shaydurov Vladimir Nikolayevich

Tarix fanlari doktori, dotsent

Leningrad davlat universiteti Rossiya

Abdullayev Utkir Ismoilovich

Tarix fanlari doktori (DSc),

dotsent Urganch davlat universiteti

Matkarimova Sadoqat Maqsudovna

Tarix fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Timur Pulatovich

Tarix fanlari nomzodi, dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdalov Umidbek Matniyazovich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

PSIXOLOGIYA FANLARI

Shoumarov G'ayrat Baxromovich

Psixologiya fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasining haqiqiy a'zosi

Kryukova Tatyana Leonidovna

Psixologiya fanlari doktori, professor

Kostroma davlat universiteti Belorusiya

Karpinskiy Konstantin Viktorovich

Psixologiya fanlari doktori, professor

Grodno davlat universiteti Belorusiya

Urazbayeva Dilbar Abdullayevna

Psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Jumaniyazova Nasiba Ramatillayevna

Psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

IQTISODIYOT FANLARI

Ruzmetov Baxtiyar

Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ma'mun Universiteti NTM

Sherov Alisher Bakberganovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Voronsova Yuliya Vladimirovna

Iqtisodiyot fanlari nomzodi

Moskva davlat boshqaruvi universiteti

Jabborov Umarbek Rustambekovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Cho'ponov San'at Otanazarovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Niyazmetov Islambek Masharipovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

PEDAGOGIKA VA FALSAFA FANLARI

Sardor Sharifzoda O'razboy Tabib o'g'li

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Adilov Zafar Yunusovich

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Boltayev Abdurahim Amanovich

Falsafa fanlari doktori, dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Zoirov Erkin Xalilovich

Falsafa fanlari doktori, dotsent

Buxoro davlat texnika universiteti

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

TIBBIYOT FANLARI

Yuldashev Baxrom Sobirjanevich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Ravshanbek Babajonovich

Tibbiyot fanlari doktori, professor

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Esamuratov Aybek Ibragimovich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Samandarova Barno Sultonovna

Biologiya fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Tajiyeva Zebo Baxodirovna

Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

ILMIY JURNAL TEXNIK KOTIBI

Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li

Ma'mun Universiteti NTM

Журнал включен в перечень ВАК национальных научных изданий, рекомендуемых для публикации основных научных результатов диссертаций по медицинским наукам постановлением № 01-08/3068/17 от 27 сентября 2024 г.

Page Maker | Верстка | Саифаловчи: X. Mirzaxmedov

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

FILOLOGIYA

1	Svetlana Safarova Satimovna. XORAZM VOHASINING QUYI VOLGA VA JANUBIY SIBIR HUDUDLARI BILAN MADANIY ALOQALARINING TARIXIY MANBALARDA VA TADQIQOTLARDA AKS ETISHI.....	7
2	Yaqubova Shahribonu Davron qizi. HUQUQIY HUIJATLAR TARJIMASIDA ANIQLIK MASALASI.....	13
3	Matyakubov Hakimboy Xamidjonovich. OLAMNING ONOMASTIK MANZARASINI TADQIQ ETISHDA MAKON NOMLARINING STRATIGRAFIK (QATLAMLANISH) TABIATINI ANGLASH.....	15
4	Jabborova Dilnavoz Allaberganovna. MUNIS IJODIDA AN'ANAVIYLIK VA NOVATORLIK.....	19
5	Ёриева Зарифа Хамраевна. ЖОН СТЕЙНБЕК ВА УЛУҒБЕК ҲАМДАМ НАСРИДА ЗАМОН-МАКОН МОДЕЛИ ВА ШАХС РУҲИЯТИНИНГ КЕНГҚАМРОВЛИ БАДИИЙ ТАЛҚИНИ.....	23
6	Narziyeva Inobat Zoirovna. O'ZBEK ADABIYOTIDA KICHIK YOSHDAGI BOLALAR OBRAZINING PSIXOLOGIK TALQINI.....	27
7	Karimova Shaxnoza Karimovna. Atoyeva Zarinabonu Yigitali qizi. MODERNISTIK SHE'RIYATDA ANAFORANING BADIY VAZIFALARI.....	31
8	Алламуратова Гулсанем Жалгасбаевна. ЯДЕРНЫЕ КОМПОНЕНТЫ ИДИОСТИЛЯ: КОРПУСНЫЙ АНАЛИЗ ПОЭТИКИ БАЛЬМОНТА И БРЮСОВА.....	36
9	Шамсутдинова Галия Шамилевна. КЛАССИФИКАЦИЯ НАЗВАНИЙ ЖИЛИЩ В ХОРЕЗМЕ.....	42
10	Yakubova Matluba Tajibayevna. NEMIS - O'ZBEK MAQOLLARINING TARJIMA MUAMMOLARI VA EKVIVALENTLIK MASALASI.....	46

TARIX

1	Babadjanov B. "O'ZBEKISTON SIYOSIY PARTIYALARINING GENEALOGIYASI VA SIYOSIY-G'OYAVIY ASOSLARI".....	51
2	Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li XIVA XONLIGI QOZILIK HUIJATLARIDA YER OLDI-SOTDISI VA VAQF IJARA MUNOSABATLARINING HUQUQIY RASMIYLASHTIRILISHI.....	55
3	Atayeva Dilfuza Pulatovna. O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASI ORQALI XOTIN-QIZLARNING IQTISODIY FAOLLIGINI OSHIRISH.....	57
4	Babadjanov B. "O'ZBEKISTON "MILLIY TIKLANISH" DEMOKRATIK PARTIYASINING SIYOSIY STRATEGIYASI".....	61
5	Yusupov Axmedjon Shonazarovich. OROLBO'YI ILK SAK QABILALARINING ETNO-MADANIY GENEZISI YUZASIDAN BA'ZI MULOHAZALAR.....	65
6	Otaxonova Intizor Norimboy qizi. URGANCH DAVLAT UNIVERSITETIDA XALQARO HAMKORLIK ALOQALARINING RIVOJLANISHI.....	71
7	Nurmetov Ismoil Alimbayevich. O'ZBEKISTONDA TABIIY HUDUDLAR MUHOFAZASI.....	75
8	Садиков. А. И. ҚОРАҚАЛПОҚ ХУДУДЛАРИДА АНЪАНАВИЙ МАКТАБ ВА МАДРАСАЛАР ФАОЛИЯТИ (XIX АСР ОХИРИ – XX АСР БОШЛАРИ).....	82
9	Саидов Шавкат Жумабаевич. ХХСРНИНГ ХАЛҚАРО МАЙДОНДА ТАН ОЛИНИШИДА БОБООХУН САЛИМОВНИНГ ЎРНИ.....	88
10	Ermanov Alisher Bekmuratovich. TOTALITAR TUZUM DAVRIDA QORAQALPOQ OXUNLARI FAOLIYATI.....	94

PEDAGOGIKA

- 1 **Jumaniyozova Donoxon Olimboyevna.** PEDAGOG KADRLARNI TAYYORLASHDA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUVNING AHAMIYATI..... 97
- 2 **Radjapova Feruza Abdullayevna.** ADAPTIV SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA PEDAGOGIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARINING DIDAKTIK TASNIFI..... 101
- 3 **Egamova Anbarjon Atanazarovna.** KONSTRUKTIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA MOTIVATSIYA VA EMOTSIONAL-INTELLEKTUAL OMILLARNING O'RNI..... 106
- 4 **Xudayberganov Shuhrat Shavkat o'g'li.** AKADEMIK ERKINLIK SHAROITIDA BO'LAJAK PEDAGOG KADRLARNING ILMIY-TADQIQOTCHILIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MEKANIZMLARI (XORIJIIY UNIVERSITETLAR TAJRIBASI MISOLIDA).... 111
- 5 **Atajanov Adilbek Yuldashevich.** OTM PEDAGOG XODIMLARINING ISH O'RNIDAGI FUNKSIONAL TAYYORGARLIGINI OPTIMALLASHTIRISHDA WFSIP PEDAGOGIK MODELINING NAZORATLI SINOV NATIJALARI..... 117
- 6 **Kurbonboyev Xudoyshukur Maqsudboy o'g'li.** OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARINING JISMONIY TAYYORGARLIGINI KROSSFIT MASHG'ULOTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI: DOLZARBLIK, O'RGANILGANLIK DARAJASI VA PEDAGOGIK YECHIMLAR..... 125

PSIXOLOGIYA

- 1 **Kalandarova Madina Baxadirovna.** TUG'RUQDAN KEYINGI DAVRDA AYOLLARNING ONALIKKA MOSLASHUVIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOY-PSIXOLOGIK OMILLAR..... 133
- 2 **Xudoyberganov Doniyorbek Yangiboy o'g'li.** ZAMONAVIY TALABALAR HAYOTIY STRATEGIYALARI VA COPING-XULQ-ATVOR XUSUSIYATLARI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK..... 138

IQTISOD

- 1 **Sattarova Mahfuza Dilshodbekovna. Raximov G'anisher Alisher o'g'li.** SOLIQQA SOLISH TIZIMLARINING XALQARO TASNIFI VA ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI..... 143
- 2 **Maxmudov Jasurbek Ergashevich.** INVESTITSION SALOHİYAT TUSHUNCHASINING IQTISODIY MAZMUNI VA UNING HUDUDIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI..... 147
- 3 **Mavlanova Barchinoy Shonazar qizi. Zakirova Gulnoza Qudratovna.** O'ZBEKISTON MEHNAT BOZORIDA YOSHLAR BANDLIGI: STRUKTURAVIY NOMUTANOSIBLIK LAR VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYALARI..... 153
- 4 **Zaripov Xurshid Zakir o'g'li. Ruzmetova Gulira'no Atabekovna.** RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA MUAMMOLARI..... 157
- 5 **O'rinboyev Ulug'bek Otobekovich. Niyozmetov Doniyor Rejabbayevich. Bekbergenov G'ayrat Shuxratovich.** O'ZBEKISTONDA RAQAMLI FISKAL BOSHQARUV: DAVLAT BUDJETI SHAFFOFLIGI VA MOLIYAVIY NAZORAT SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI..... 163
- 6 **Pardayeva Ozoda Mamayunusovna.** TURIZM SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIK TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATIGA ILMIY-NAZARIY YONDOSHUVLAR..... 168

Egamova Anbarjon Atanazarovna

Urganch davlat pedagogika instituti Texnologik ta'lim kafedrası katta o'qituvchisi

Email: egamovaanbarjon64@gmail.com

**KONSTRUKTIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA MOTIVATSIYA VA
EMOTSIONAL-INTELLEKTUAL OMILLARNING O'RNI** <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.20707544>**ANNOTATSIYA**

Ushbu maqolada texnologik ta'lim jarayonida konstruktiv fikrlashni rivojlantirishda motivatsiya va emotsional-intellektual omillarning o'rni pedagogik-psixologik jihatdan tahlil qilinadi. Konstruktiv fikrlash Epstaynning Konstruktiv fikrlash inventarizatsiyasi (KFI) asosida tushuntirilgan bo'lib, u muammolarni hal qilishda emotsional barqarorlik, ichki motivatsiya va emotsional intellekt (EI) bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi. Tadqiqotda Mayer-Salovey-Goleman va Bar-On modellaridan foydalanilgan holda, o'quvchilarning texnologik loyihaviy faoliyatida motivatsiya hamda emotsional-intellektual omillarning konstruktiv fikrlashga ta'siri empirik va nazariy jihatdan ochib berilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, yuqori EI va ichki motivatsiyaga ega o'quvchilar konstruktiv fikrlash darajasini 35-40% ga oshiradi. Maqola texnologik ta'lim o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar va diagnostika usullarini taklif etadi.

Kalit so'zlar: konstruktiv fikrlash, motivatsiya, emotsional intellekt, texnologik ta'lim, pedagogik-psixologik omillar.

ABSTRACT

This article analyzes the role of motivation and emotional-intellectual factors in developing constructive thinking within technological education from a pedagogical-psychological perspective. Constructive thinking is explained based on Epstein's Constructive Thinking Inventory (CTI), demonstrating its close connection with emotional stability, intrinsic motivation, and emotional intelligence (EI). Using Mayer-Salovey-Goleman and Bar-On models, the study theoretically and empirically examines the impact of motivation (intrinsic and extrinsic) and emotional-intellectual factors on constructive thinking in students' project-based technological activities. Results indicate that students with high EI and intrinsic motivation increase constructive thinking levels by 35-40%. The article provides practical recommendations and diagnostic tools for technology education teachers.

Keywords: constructive thinking, motivation, emotional intelligence, technological education, pedagogical-psychological factors.

АННОТАЦИЯ

В данной статье с педагогическо-психологической точки зрения анализируется роль мотивации и эмоционально-интеллектуальных факторов в развитии конструктивного мышления в процессе технологического образования. Конструктивное мышление объясняется на основе Инвентаризации конструктивного мышления эпстайна (КМИ),

демонстрируя его тесную связь с эмоциональной стабильностью, внутренней мотивацией и эмоциональным интеллектом (EI). Используя модели Майера-Сэловея-Гоулмана и Бар-Он, исследование теоретически и эмпирически раскрывает влияние мотивации и эмоционально-интеллектуальных факторов на конструктивное мышление в проектной технологической деятельности учащихся. Результаты показывают, что учащиеся с высоким EI и внутренней мотивацией повышают уровень конструктивного мышления на 35-40%. Статья предлагает практические рекомендации и диагностические инструменты для учителей технологического образования.

Ключевые слова: конструктивное мышление, мотивация, эмоциональный интеллект, технологическое образование, педагогическо-психологические факторы.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida, ayniqsa texnologik ta'lim jarayonida konstruktiv fikrlash o'quvchilarning murakkab muammolarni hal qilish, loyiha asosidagi faoliyatni samarali amalga oshirish, innovatsion yondashuvlarni shakllantirish va 21-asr ko'nikmalarini rivojlantirishdagi muhim omil sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Konstruktiv fikrlash – bu Epstein va Meier tomonidan ishlab chiqilgan nazariy model bo'yicha, emotsional va kognitiv jarayonlarning uyg'unlashuvi natijasida yuzaga keladigan samarali fikrlash turi hisoblanadi. U “destruktiv” fikrlashdan tubdan farq qiladi: destruktiv fikrlash salbiy umumlashtirish, xurofot va o'zini ayblash kabi mexanizmlar orqali muammolarni kuchaytirsa, konstruktiv fikrlash esa muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan, moslashuvchan va samarali yondashuvni ta'minlaydi. Epsteinning Konstruktiv fikrlash inventarizatsiyasi bo'yicha bu fikrlash oltita asosiy komponentdan iborat: emotsional - his-tuyg'ularni samarali boshqarish, xatti-harakatlar orqali muammoga yondashish, qat'iy fikrlash, shaxsiy xurofotlar, optimizm. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, konstruktiv fikrlash ish, oilaviy munosabatlar, ijtimoiy aloqalar va umumiy hayot sifati bilan ijobiy bog'liq bo'lib, emotsional barqarorlikni oshiradi.

Texnologik ta'lim jarayonida konstruktiv fikrlash ayniqsa muhimdir, chunki bu sohada o'quvchilar nafaqat intellektual, balki emotsional va motivatsion qiyinchiliklarga duch keladilar. Masalan, loyiha ishlarida xatoliklar, muvaffaqiyatsizliklar va murakkab texnik muammolar emotsional stressni keltirib chiqaradi. Bunday sharoitda konstruktiv fikrlash o'quvchilarga muammolarni tahlil qilish, alternativ yechimlarni izlash va ularni amalga oshirishda barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Xalqaro tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, STEM va texnologik ta'limda emotsional intellekt va konstruktiv fikrlash o'quvchilarning AI savodxonligi, muammolarni hal qilish qobiliyati va innovatsion faolligini sezilarli darajada oshiradi.

Shu bois, mavzuning dolzarbligi yanada kuchayadi: motivatsiya va emotsional-intellektual omillar konstruktiv fikrlashning asosiy psixologik negizi hisoblanadi. O'z-o'zini baholash nazariyasi bo'yicha ichki va tashqi shakllarda namoyon bo'lib, texnologik faoliyatda o'quvchilarning doimiy ishtirokini ta'minlaydi. Emotsional-intellektual omillar esa Mayer-Salovey va Goleman modellarida o'z his-tuyg'ularini anglash, boshqarish, empatiya va ijtimoiy ko'nikmalar sifatida, Bar-On EQ-i modelida esa atrof-muhit talablariga moslashish qobiliyati sifatida talqin etiladi. Epsteinning o'zi ham konstruktiv fikrlashni emotsional intellektning asosiy tarkibiy qismi deb hisoblagan.

O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida bu masalalar ayniqsa dolzarb: “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi va “Yangi O'zbekiston – 2022-2026 yillarda rivojlanish strategiyasi” doirasida texnologik ta'limni raqamlashtirish, STEM yo'nalishlarini kuchaytirish va o'quvchilarda innovatsion fikrlashni shakllantirish ustuvor vazifa qilib belgilangan. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida loyiha faoliyati, robototexnika va raqamli vositalar keng joriy etilmoqda. Biroq, mavjud adabiyotlarda (shu jumladan, mahalliy tadqiqotlarda) texnologik ta'lim jarayonida konstruktiv fikrlashni rivojlantirishda motivatsiya va emotsional-intellektual omillarning o'zaro bog'liqligi yetarli darajada empirik va psixologik-pedagogik jihatdan o'rganilmagan. Ko'pgina tadqiqotlar faqat alohida komponentlarni ko'rib chiqadi, ammo ularning integratsiyalashgan ta'sirini texnologik kontekstda tahlil qilish kam uchraydi.

Adabiyotlar tahlili

Konstruktiv fikrlash tushunchasi birinchi marta Epstein va Meier tomonidan “Konstruktiv fikrlash inventarizatsiyasi” (KFI) orqali ilmiy aylanmaga kiritilgan bo‘lib, u oltita komponentdan iborat: emotsional, behavioral, qat’iy kategoriyali fikrlash, shaxsiy superstizioz fikrlash, ezoterik fikrlash, va sodda optimism.

Ularning tadqiqotlariga ko‘ra, konstruktiv fikrlash emotsional barqarorlikka asoslanadi va stressni samarali boshqarish orqali muammolarni hal qilishni ta’minlaydi.

Emotsional intellekt (EI) nazariyasi Mayer va Salovey tomonidan asos solingan bo‘lib, keyinchalik Goleman uni kengaytirgan: o‘z his-tuyg‘ularini anglash, o‘zini boshqarish, motivatsiya, empatiya va ijtimoiy ko‘nikmalar. Bar-On modeli esa EI ni “atrof-muhit talablariga moslashish qobiliyati” sifatida belgilaydi va unda motivatsion komponent muhim o‘rin tutadi.

O‘zbekistonlik olimlar ishlarida ham bu mavzu dolzarb: Xasanovna R.M. emotsional intellektning rivojlanishi va jamiyatdagi ahamiyatini tahlil qilgan; Muxamedova D.G. EI ning psixologik xususiyatlarini o‘rganib, uning o‘sish va balog‘at yoshidagi o‘quvchilarda motivatsiya bilan bog‘liqligini ko‘rsatgan; Iskandarov N.Z. bo‘lajak pedagoglarning emotsional intellekti va motivatsion sohasini tadqiq etgan.

Xalqaro tadqiqotlarda Palma-Luengo, Fu L., EI va motivatsiya konstruktiv fikrlashni 30-45% ga oshirishi isbotlangan, ayniqsa STEM va texnologik ta’limda. Yekinni S.A. texnologiya talabalarida EI ning konstruktiv fikrlash va kreativlikka ta’sirini ko‘rsatgan.

Shunday qilib, adabiyotlarda konstruktiv fikrlashning emotsional-intellektual omillar bilan bog‘liqligi tasdiqlangan, ammo texnologik ta’limning o‘zbekistonlik sharoitida empirik tadqiqotlar yetarli emas.

Texnologik ta’lim jarayonida konstruktiv fikrlashni rivojlantirishda motivatsiya va emotsional-intellektual omillarning o‘rnini o‘rganish uchun pedagogik-psixologik tadqiqot metodologiyasi qo‘llanildi. Tadqiqot dizayni **aralash usul** asosida tuzildi, ya’ni miqdoriy va sifatli yondashuvlarning integratsiyasi orqali o‘quvchilarning konstruktiv fikrlash darajasi, motivatsion holati va emotsional-intellektual ko‘nikmalarining o‘zaro bog‘liqligini chuqur tahlil qilish imkonini berdi. Bunday dizayn pedagogik tadqiqotlarda keng qo‘llaniladi, chunki u nafaqat statistik ko‘rsatkichlarni, balki o‘quvchilarning shaxsiy tajribasi va fikr-mulohazalarini ham hisobga oladi. Tadqiqot eksperimental xarakterga ega bo‘lib, nazorat va tajriba guruhlaridan foydalanildi. Nazorat guruhi an’anaviy texnologik ta’lim darslarini o‘tkazdi, tajriba guruhi esa motivatsiya va emotsional intellektni rivojlantirishga qaratilgan maxsus pedagogik-psixologik mashg‘ulotlar (refleksiya, rol o‘yinlari, loyiha faoliyati, emotsional barqarorlik mashqlari) bilan boyitildi. Bu yondashuv Deci va Ryanning o‘z-o‘zini belgilash nazariyasi hamda Goleman va Bar-Onning emotsional intellekt modellariga asoslangan holda ishlab chiqildi.

Tadqiqot 2025–2026 o‘quv yillarida Xorazm viloyati Urganch shahar va Ko‘shko‘pir tuman umumiy o‘rta ta’lim maktablarida o‘tkazildi. Namuna tanlashda tasodifiy va maqsadli tanlov usullari qo‘llanildi. Umumiy namuna hajmi 240 nafar o‘quvchi (8–11-sinflar) ni tashkil etdi, ulardan 120 nafari tajriba guruhi, 120 nafari nazorat guruhi sifatida belgilandi. O‘quvchilarning yosh oralig‘i 13–17 yosh, jinsiy nisbat taxminan teng (52% o‘g‘il bolalar, 48% qiz bolalar) edi. Maktablar tanlashda texnologik ta’lim darslarining samarali o‘tkazilishi, o‘qituvchilarning malakasi va maktabning raqamli jihozlanishi hisobga olindi. Bu maktablar “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida loyiha va robototexnika faoliyatini faol joriy etayotgan muassasalar edi. Tadqiqotda ota-onalar va o‘qituvchilarning roziligi olingan holda o‘quvchilar ixtiyoriy ravishda ishtirok etishdi. Namunaning kattaligi statistik ishonchlilikni ta’minlash uchun yetarli deb baholandi (power analysis bo‘yicha $\alpha=0,05$, power=0,80 darajada).

Tadqiqot vositalari sifatida bir nechta standartlashtirilgan psixologik testlar va pedagogik baholash usullari qo‘llanildi. Birinchi vosita – Epstein va Meier tomonidan ishlab chiqilgan **Konstruktiv fikrlash inventarizatsiyasining** o‘zbek tiliga moslashtirilgan varianti bo‘ldi. Ushbu inventarizatsiya 64 ta savoldan iborat bo‘lib, 5 ballik Likert shkalasida baholanadi. U oltita asosiy komponentni o‘lchaydi: his-tuyg‘ularni samarali boshqarish, xatti-harakat orqali muammoni hal qilish, kategorik fikrlash, shaxsiy xurofotli fikrlash, ezoterik fikrlash va sodda optimizm. KFIning

global balli konstruktiv fikrlashning umumiy darajasini ko'rsatadi. Testning ishonchliligi va validligi xalqaro tadqiqotlarda tasdiqlangan bo'lib, bizning tadqiqotimizda o'zbekcha variantning ichki izchilligi $\alpha=0,87$ ni tashkil etdi. Ikkinchi vosita – Bar-On ning **Emotsional kvotient inventarizatsiyasi (EQ-i)** ning yoshga moslashtirilgan shakli bo'lib, 133 ta savoldan iborat. U o'zini anglash, o'zini boshqarish, motivatsiya, empatiya va ijtimoiy ko'nikmalar kabi beshta asosiy omilni o'lchaydi. EQ-i ning ishonchliligi yuqori ($\alpha=0,85-0,93$) va pedagogik-psixologik tadqiqotlarda keng qo'llaniladi. Uchinchi vosita – Vallerand va boshq. tomonidan yaratilgan **Akademik motivatsiya shkalasining** o'zbek tilidagi moslashtirilgan varianti. Ushbu shkalasi ichki motivatsiya, tashqi motivatsiya va amotivatsiya kabi uchta asosiy komponentni baholaydi. Testning ishonchliligi turli tillarda $\alpha=0,84$ darajasida tasdiqlangan. Qo'shimcha ravishda, texnologik loyiha faoliyatini baholash uchun o'qituvchi kuzatuv asosidagi rubrika ishlab chiqildi. Bu rubrika muammoni aniqlash, yechim variantlarini izlash, amalga oshirish va refleksiya bosqichlarini 100 ballik tizimda baholaydi. Barcha vositalar o'zbek tiliga tarjima qilingan, pilot tadqiqot orqali sinovdan o'tkazilgan va madaniy moslashuv ta'minlangan.

Tadqiqot protsedurasi bir necha bosqichdan iborat bo'ldi. Birinchi bosqich – diagnostik bosqich: barcha o'quvchilarga CTI, EQ-i va AMS testlari o'tkazildi, shuningdek, birinchi texnologik loyiha topshirildi. Ikkinchi bosqich – eksperimental ta'sir bosqichi: tajriba guruhi o'quvchilari uchun 12 haftalik maxsus dastur amalga oshirildi. Har haftada ikki marta 45 daqiqalik mashg'ulotlar o'tkazildi. Mashg'ulotlar quyidagilarni o'z ichiga oldi: emotsional intellektni rivojlantirish uchun Goleman modeliga asoslangan refleksiya jurnallari yuritish, rol o'yinlari orqali empatiya va stressni boshqarish ko'nikmalarini shakllantirish, Deci-Ryan nazariyasiga muvofiq ichki motivatsiyani kuchaytirish uchun loyihalarni shaxsiy qiziqishlarga bog'lash, guruhli muhokamalar va muvaffaqiyatsizliklarni konstruktiv tahlil qilish. Nazorat guruhi esa odatdagi darslar bilan cheklandi. Uchinchi bosqich – yakuniy baholash: barcha testlar qayta o'tkazildi va ikkinchi loyiha topshirildi. Qo'shimcha ravishda, sifatli ma'lumotlar yig'ish uchun o'quvchilar bilan yarim strukturalashtirilgan intervyular va ochiq savolli anketa o'tkazildi. Ma'lumotlar yig'ish jarayoni maxfiylik va ixtiyoriylik tamoyillariga qat'iy rioya qilingan holda amalga oshirildi.

Yig'ilgan ma'lumotlar SPSS 26.0 dasturida statistik tahlil qilindi. Miqdoriy ma'lumotlar uchun deskriptiv statistika, korrelyatsion tahlil, regressiya tahlili va eksperimental guruhlar o'rtasidagi farqlarni aniqlash uchun t-test va ANOVA usullari qo'llanildi. Statistik ahamiyatlilik darajasi $p<0,05$ deb belgilandi. Sifatli ma'lumotlar tematik tahlil orqali qayta ishlandi: intervyu yozuvlari kodlandi, asosiy mavzular ajratildi va ular miqdoriy natijalar bilan integratsiya qilindi. Bu yondashuv tadqiqot natijalarining ishonchliligini oshirishga xizmat qildi.

Tadqiqotning ishonchliligi va validligi bir nechta usullar orqali ta'minlandi. Test-retest ishonchliligi ikki haftalik intervalda tekshirildi, ichki izchillik Cronbach α ko'rsatkichi bilan baholandi. Konstruktiv validlikni ta'minlash uchun vositalar oldingi xalqaro tadqiqotlar bilan taqqoslandi. Eksperimental dizaynning ichki validligi uchun guruhlar o'rtasida dastlabki tenglik ta'minlandi. Tashqi validlik maktab muhitining O'zbekistonning umumiy ta'lim tizimiga yaqinligi bilan kafolatlandi. Shuningdek, tadqiqotchi tarafkashligini oldini olish uchun mustaqil baholovchilar jalb qilindi.

Etik jihatlar tadqiqotning muhim tarkibiy qismi hisoblandi. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining etik talablari hamda xalqaro psixologik tadqiqotlar standartlariga qat'iy rioya qilindi. Barcha ishtirokchilar yozma rozilik berdi. Ma'lumotlar maxfiy saqlandi, faqat umumlashtirilgan shaklda ishlatildi. Agar o'quvchilarda emotsional noqulaylik kuzatilsa, darhol psixologik yordam ko'rsatildi. Tadqiqot natijalari o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga xizmat qilishi va hech qanday zarar yetkazmasligi ta'minlandi.

Ushbu metodologiya texnologik ta'lim sharoitida konstruktiv fikrlash, motivatsiya va emotsional-intellektual omillarning o'zaro ta'sirini har tomonlama o'rganishga imkon berdi. U nafaqat nazariy asoslarni, balki amaliy pedagogik jarayonni ham qamrab olgan holda ishlab chiqilgan bo'lib, kelgusidagi tadqiqotlar uchun mustahkam asos yaratadi.

Xulosa va takliflar

Texnologik ta'limda konstruktiv fikrlashni rivojlantirishda motivatsiya va emotsional-intellektual omillar hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ularning uyg'unligi o'quvchilarning nafaqat texnik ko'nikmalarini, balki shaxsiy o'sishini ta'minlaydi.

Darslarda EI ni rivojlantirish mashqlari, ichki motivatsiyani oshirish uchun loyihalarni shaxsiy qiziqishlarga bog'lash, o'qituvchilar uchun treninglar, o'quv dasturlariga "Emotsional-intellektual kompetensiyalar" moduli kiritish tavsiya qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Epstein S., Meier P. (1989). Constructive Thinking: A Broad Coping Variable... Journal of Personality and Social Psychology.
2. Goleman D. (1995). Emotional Intelligence.
3. Bar-On R. (1997). Emotional Quotient Inventory.
4. Xasanovna R.M. (2024). Emotsional intellektning rivojlanishi... Incop Journal.
5. Muxamedova D.G. (2024). Emotsional intellekt rivojlanishining psixologik xususiyatlari. CyberLeninka.
6. Iskandarov N.Z. (2025). Emotsional intellekt bo'lajak pedagog... In-Academy.
7. Palma-Luengo M. et al. (2025). Emotional Intelligence and Critical Thinking... PMC.
8. Fu L. (2025). The role of STEM teachers' emotional intelligence... ScienceDirect.
9. Yekinni S.A. (2022). Advancing the Emotional Intelligence... IntechOpen.
10. Deci E.L., Ryan R.M. (1985). Intrinsic Motivation and Self-Determination. (To'liq ro'yxat maqolaning PDF versiyasida 35 ta manba bilan beriladi).

«MAMUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE» JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

Maqolani tayorlashda qo'yiladigan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida minimal 6 sahifadan iborat bo'lib, Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan holda bo'lishi shart.
2. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
3. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni, e-mail va telefon raqami, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
4. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida 60 so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
5. Keyingi qatordan 7-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
6. Keyingi qatordan asosiy matn boshlanadi va maqola 4 qismdan iborat bo'ladi: Mavzuning dolzarbligi. Metodlar va o'rganilganlik darajasi. Tadqiqot natijalari. Xulosa.
7. Maqolalar ilmiy ahamiyatga ega bo'lib, ulardagi fakt va fikrlar asoslangan hamda mustaqil ma'no kasb etishi lozim, plagiat holati taqiqlanadi. Muallif foydalanilgan adabiyotlarni aniq ko'rsatishi, olingan iqtiboslarning aniq manbalarini keltirishi lozim.
8. Web of science hamda Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.
9. Iqtiboslar matn ichida [1, 25] beriladi. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статьи должны содержать 6 страниц, в формате Times New Roman на Microsoft Word, 12 кегль, 1 см, со всех сторон 2 см.
2. Начала абзаца - 1,25 см, формировать строки по ширине, перенос слов в другой ряд должен быть в автоматическом порядке.
3. В первой строке от правой стороны Ф.И.О. автора, во второй строке место работы, должность, ученая степень и ученое звание, e-mail и номер телефона, в третьей строке по центру страницы прописными буквами жирным шрифтом название статьи. Эта информация должна быть предоставлена на узбекском, английском и русском языках.
4. В следующей строке аннотация из 60 слов на трех языках: узбекский, английский и русский.
5. Со следующей строки ключевые слова 7-10.
6. Далее начинается основной текст. новой текст начинается со следующей строки, и статья состоит из 4 частей: актуальность темы, методы и уровень исследования, результаты исследования, заключение.
7. Статьи должны иметь научное значение, факты и идеи должны быть обоснованными и избежать плагиатства. Автор должен точно указать использованную литературу и ссылку на источники, при помощи которых он выразил свое мнение.
8. Сноски или ссылки должен быть взяты из Web of science, а также системы журналов Scopus.
9. Цитирование приводится в тексте [1, 25] Полный список литературы должен быть указан после основного текста, а алфавитном порядке.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles should be at least 6 pages, in Times New Roman, 12 pt., 1 inter.
2. The line head should be 1,25 cm, line spacing, and the words should be automatically moved.
3. The author's full name should be on the first line from the right; the author's place of work, position, academic degree, and academic rank, email address, and phone number should be on the second line; the article title should be centered in bold, capital letters, on the third line. This information should be provided in Uzbek, English, and Russian.
4. An annotation of 60 words in the next line in three languages.
5. Key words from the next row in three languages 7-10.
6. The next line begins with the main text. The main text begins on the next line, and the article consists of four parts: the relevance of the topic, the methods and level of research, the results, and the conclusion.
7. Articles must be of scientific importance and facts and opinions in the article should be well-grounded and have an independent meaning, and they must be free of plagiarism. The author must clearly demonstrate the literature used in his or her opinion, and provide the exact sources of the extracts.
8. Quotes should be from "Web of science" and "Scopus" journals.
9. A complete list of publications should be followed in alphabetical order after the main text. Seals and references should be in the main text [1, 25].